

Covenant & Conversation

ת"וב

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN (ה"צט) YAZI VE ÖĞRETİLERİNDEN

VAYİKRA ÖZET

Nasip ve Tesadüf Arasında

Vayikra kitabının İngilizce ismi Leviticus'tur. Bu sözcük "Leviler hakkında" anlamına gelir ve Yahudilikte Levilerin kutsiyetin koruyucuları olarak görev yaptıkları gerçeğini yansıtır. Hahamlarımızın bu kitaba verdikleri isim *Torat Koanim*'dir; yani "Koenlerin kanunu". Bu da uygun bir başlıktır, çünkü kitabın büyük bir bölümü, Mişkan'la, sonra da Yeruşalayim'deki Bet Amikdaş'la bağlantılı olan *korbanlar* ve ritüeller hakkındadır.

Bunun aksine, *Vayikra*, yani "[Tanrı] çağırdı" ismi, sanki sırf kitabın ilk sözcüğü bu olduğu için kullanılmıyormuş izlenimini vermektedir. **Ancak doğrusu, bu kelimeyle kitabın bütününün mesajı arasında derin bir bağ vardır.** Bunu anlamak için, bu sözcüğün *Sefer Tora*'daki yazılış şekline dair alışılmadık bir durumun farkına varmamız gerekir. Sözcüğün son harfi olan *alef*, sanki varla yok arasındaymış gibi küçük yazılmıştır. O harf olmadan sözcük "karşılaştı" veya "rast geldi" anlamına gelen *vayikar* şeklini almaktadır. Bir çağrı veya davet anlamına gelen *Vayikra*'nın aksine, *vayikar*, tesadüfen meydana gelen bir karşılaşmayı ima eder.

Vayikar sözcüğü Tanrı'nın, pagan peygamber Bilam'la olan karşılaşmasını tarif etmek için kullanılmaktadır. Buna karşılık Tanrı'nın Moşe'ye olan çağrısı *Vayikra* şeklindedir. Bir *Midraş*, Tanrı'nın, Yisrael peygamberlerine eksiksiz, sevgi dolu bir hitapla çağrıda bulunduğunu belirtir - *vayikra*. Buna karşılık Bilam söz konusu olduğunda Tora, rastgele bir karşılaşma çağrışımı yapan bir dil kullanmaktadır - *vayikar*.

Raşi buna, *vayikra* sözcüğünün şefkat ifade ettiği bilgisini de ekler. Melekler birbirlerine bu şekilde seslenirler. Baal A-Turim bir adım daha ileri gider. Moşe'nin, alçakgönüllülüğü sebebiyle, sanki Tanrı'nın ona görünmesi tesadüfen meydana gelen bir şeymiş gibi *vayikar* yazmak istediğini belirtir. Tanrı *vayikra* sözcüğü üzerinde ısrar edince, Moşe, tevazuu nedeniyle *alef* harfini küçük yazmıştır.

Burada çok önemli bir olguya işaret edilmektedir. Bunu tam olarak anlayabilmek için Vayikra kitabının sonuna bakmamız gerekir. *Toheha* ("ikaz"; "paylama") olarak bilinen bölümde Tora, Tanrı ile arasındaki *berit*'i (antlaşma) terk etmesi halinde Yisrael'in başına gelecek olan korkunç kaderi tarif eder. Bu bölüm, korku, yenilgi ve sürgünden bahseder. Ve buna rağmen Tanrı'nın bir sözüyle sona erer: Tanrı daima halkını hatırında tutacak ve onlara olan sözünü bozması veya onları reddetmesi gibi bir durum asla olmayacaktır.

Bu bölümde birkaç kez geçen anahtar bir kelime vardır: *keri*. Genellikle "zıt" şeklinde çevrilir, ancak Rambam bunu, *vayikar* ile aynı kökten gelen *mikre*, yani "rastlantı" sözcüğüyle ilişkilendirir. Rambam, bir toplum bir dertten muzdarip olduğu zaman, dua ile Tanrı'ya haykırmaları, tutum ve davranışlarını incelemeleri gerektiğini söyler. Bu, *tesuva* yollarından biridir. Ancak eğer insanlar çektikleri sıkıntının basitçe dünya hali olduğunu, bir tesadüf olduğunu söylerlerse, o zaman tehlikeli bir yol seçmiş olurlar. Olayları rastgele meydana gelen şeyler olarak görmekle, onlardan gereken dersleri çıkarmazlar ve bu da yeni dertlere davetiye çıkarır.

Rambam'a göre Tora çok esaslı bir fikri öğretmektedir. **Eğer insanlar tarihe Tanrı'nın yön verdiği inanırlarsa, Tanrısal Nezareti deneyimleyeceklerdir. Fakat eğer tarihi rastgele bir tesadüfler zinciri olarak görürlerse, o zaman işleri gerçekten tesadüflere bırakılacaktır.**

Vayikra'nın başıyla sonu arasındaki bağlantıyı işte şimdi anlayabiliriz. *Mikra* (çağrı) ile *mikre* (tesadüf) arasındaki fark, neredeyse görülemez niteliktedir. Tek fark o küçük *alef* harfidir. Tora, Tanrı'nın tarih içindeki mevcudiyetinin her zaman bariz olmayacağını ima etmektedir. Bazen o küçük *alef* harfi gibi olacaktır - neredeyse sessiz, neredeyse gizli. Dikkatle bakanlar onu görecekler. Dikkatle kulak verenler onu duyacaktır. Ancak eğer görmeyi veya duymayı reddedersek, çağrı ortadan kaybolacak ve tarih basit bir tesadüften ibaretmiş gibi görünecektir. Gerçekten de Tanrı *tohehada* bunu söylemektedir: Eğer tarihin bir tesadüf olduğuna inanırsanız, o zaman gerçekten de öyle olacaktır. Ama aslında öyle değildir. Yahudi halkının tarihinin ta kendisi, Tanrı'nın onların arasındaki varlığına tanıklık eder. Böylesine küçük, savunmasız ve nispeten güçsüz bir halkın bu şekilde hayatta kalabilmesi ve bugün de - *Şoa'* dan sonra bile - hâlâ *Am Yisrael Hay*, "Yahudi halkı yaşıyor" diyebilmesi ancak bu şekilde mümkün olabilirdi. Ve tıpkı Yahudi tarihinin bir tesadüften ibaret olmaması gibi, Tora'nın merkezi kitabının ilk sözcüğünün *Vayikra*, "[Tanrı] çağırdı" olması da bir tesadüf değildir. **Yahudi olmak, bir halk olarak başımıza gelen her şeyin, Tanrı'nın bize, "bir Koenler krallığı ve kutsal bir ulus" haline gelmemiz için yaptığı çağrı olduğuna inanmaktır.**

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Alçakgönüllülük Tanrı'nın çağrısını duymak için neden elzemdir?
2. Yaşadığımız bir olayı düşünün. Onu hem rastgele bir tesadüf hem de Tanrısal bir çağrı olarak görebiliyor musunuz? Söz konusu olaya bu iki bakış açısından ayrı ayrı baktığınızda neler değişiyor?
3. Rambam, eğer hayatlarımızın tesadüfler tarafından yönlendirildiğine inanırsak, Tanrı'nın da bizi tesadüflere terk edeceğini söylemektedir. Sizce inançlarımız realitemizi bu yolla değiştirir mi?

Bir Ana Fikir

Tarih rastgele olaylardan oluşuyormuş izlenimi verebilir, ancak Yahudilik, tarihin Tanrı'nın bize çağrısı olabileceğini öğretir. Buradaki sınav, hayatı rastgele bir olgu olarak görmektense, dikkatle dinlemek, anlam bulmak ve sorumluluk almaktır.

Peraşayı Keşfedelim

HAZIRLAYAN: SARA LAMM

RABİ LORD JONATHAN SACKS'İN ÖĞRETİLERİNDEN ESİNLENİLMİŞTİR

Kısaca Peraşa

Bu hafta *Torat Koanim*, yani “Koenler kanunu” olarak da bilinen Vayikra kitabına başlıyoruz. *Peraşamız* ve kitap, Tanrı'nın Moşe'ye çağrısıyla başlamaktadır.

Peraşa bunun ardından, Mişkan'da gerçekleştirilecek beş farklı *korban* türünün ayrıntılarını verir: tamamen yakılan *korban* (*Ola*); irmikle gerçekleştirilen *korban* (*Minha*); barış ve selamet *korbanı* (*Şelamim*); günah *korbanı* (*Hatat*); ve suç *korbanı* (*Aşam*). Bu *korbanların* her birinin kendine özgü kural ve ritüelleri vardır ve bunlar Mişkan ve Bet Amikdaş'taki ibadetin kalbini oluşturur.

Sefer Vayikra diğer kitaplardan belirgin biçimde farklıdır. Hiçbir yolculuktan bahsetmez ve bütünüyle halkın Sinay'da bulunduğu dönemle ilgilidir. Tarihi açıdan yalnızca kısa bir zaman dilimini kapsar: tek bir ay. Neredeyse hiç anlatı yoktur. Ve yine de, Moşe'nin kitaplarının merkezindeki yeriyle, Yisrael'in, tarihteki ilk kolektif misyon ifadesi doğrultusunda “bir Koenler krallığı ve kutsal bir ulus” olma görevini anlamakta anahtar niteliğe sahiptir.

Peraşa Aktivitesi

Fısıltılar ve Alkışlar

Bir oyuncuyu Dinleyici olarak atayın. Bu Dinleyici gözleri kapalı olarak oturup dinlerken, diğer oyuncular onun etrafında daire şeklinde dizilecekler. Her seferinde aralarından biri çok hafif bir ses çıkaracak: sessiz bir el çırpma, bir parmak şıklatma, bir fısıltı. Dinleyici sesin kim tarafından çıkarıldığını ve hangi yönden geldiğini tespit etmeye çalışacak. Eğer doğru kişinin ismini söyler ve doğru yöne işaret ederse, çağrıya cevap vermiş olacak ve bir tur daha kazanacak. Yanılırsa, başka bir oyuncu Dinleyici olarak seçilecek!

Görme Sanatı

Cıvılcıvılcı bir şehirde iki ressam yaşıyordu. İlki, Leo, yüksek bir fiyata satabileceğini düşündüğü resimler yapıyor, ancak yaptığı işe pek az özen gösteriyordu. Çok sayıda tuval satmıştı ve güzel, ama birbirinden kopuk eserleriyle tanınıyordu.

İkinci ressam, Eliana, sanatına yön veren sessiz bir amaç duygusu hissediyordu. Uzun yıllar boyunca ışık ve renk eğitimi almış, sokaklardaki sıradan insanların hikâyelerini incelemişti. Eserleri anlam taşıyordu ve insanların, şehirdeki acıları ve gizli kalmış hikâyeleri görmelerine yardımcı oluyordu.

Büyük bir yangın şehri kasıp kavurduğunda her iki stüdyo da tamamen yandı. Leo küllere baktı ve tüm çalışmasının sonuçta bir hiç için olduğu hissine kapıldı. Kötü talih bunu basitçe silip süpürmüştü. Eliana da tüm eserlerini kaybetmişti, ancak isten kararmış sokaklarda yürümeye çıktı ve farklı bir şey hissetti. Boş duvarlar onu çağırıyormuş gibi görünüyordu, çünkü Eliana her şeyin bir sebep için meydana geldiğini biliyordu. Ve belki de şimdi ona her zamankinden daha çok ihtiyaç duyulacaktı.

Birkaç gün içinde işe koyularak, yanmış tuğlaların üzerine duvar resimleri yapmaya başladı. Renkler küllerin içinden, gecenin bitimindeki şafak gibi yükseliyordu. İnsanlar seyretmek için toplandılar ve ümit sessizce sokaklara geri döndü.

Leo, stüdyosuz ve plansız bir şekilde şehirde dolaşıyordu. Bir akşam, Eliana'nın duvar resimlerinden birinin önünde durdu. Bu eser yangını resmediyordu, ama alevlerin içinde ağaçlar diken, evleri yeniden inşa eden, darmadağın olmuş olan şehirlerinin parçalarını toplayan küçük insan figürleri seçilebiliyordu. Hayatında ilk kez, Leo dünyanın belki de hiç rastgele olmadığını düşündü. Belki de görünmez bir el tarafından muazzam bir sanat eseri hazırlanıyordu. Ve belki de, geriye adım atıp büyük resme baktığı takdirde bir insanın bile görebileceği bir eseri bu.

Ertesi sabah Leo yanmış tahta parçaları toplamaya başladı. Bunları bir ressamın iş aleti olarak, bir karakalem olarak kullanabileceğini fark etmişti. Eskizler yapmaya başladı. Ve yavaşça, aklının içinde yeni fikirler akmaya başladı.

Bir gün, yarı-bitmiş bir duvar resminin önünde Eliana'yla buluştu ve eskizlerini ona gösterdi. Eliana gülümsedi. Şimdi ortak bir amacı paylaştıklarını görebiliyordu. İki ressam, fırçalarını alıp boyamaya başladılar. Başkaları da duvarın önünde onlara katıldılar ve proje genişledi. Çocuklar seyrettiler ve onlar da katılarak, duvar resminin alt kenarlarına bitkiler ve çiçekler eklediler. Şehir bir hikâyeler galerisi haline gelirken, gazeteciler şehirde çıkan yangını haber yapmaya geldiler. Bütün dünya şehrin yaşadığı ağır yıkımı öğrenirken, bazıları burasının yeniden inşa edilme çağrısına cevap vermişti. Leo daha önce hiç tanımadığı bir heyecanla çalışıyordu. Artık kendisini bu noktaya getirenin bir tesadüfler zinciri olmadığını anlamıştı; onu buraya kulak vermek, dinlemek getirmişti. Ve dinledikçe, çağrı daha da belirgin bir hal alıyordu. Artık küllerin de bir amacı vardı.

Kartlar ve Sohbet

Kartlar ve Sohbet destelerimiz her *peraşa* için bir kart içermektedir. Kartın bir yüzünde Tora'dan, üzerinde düşünmek ve tartışmak üzere ilginç bir soru bulacaksınız. Diğer yüzde Rabi Sacks'tan, *peraşanın* üzerine yeni bir ışık tutacak bir fikri keşfedeceksiniz.

“Halktan bir kişi... kazayla hata işlerse... işlemiş olduğu bu hatasına karşılık *korbanı* getirmelidir: ...bir keçi ...”

- *Vayikra* 4:27-28

Halka, kasıtsız olarak yaptıkları yanlışlar için bile bir günah *korbanı* getirmeleri söylenmektedir.

SORU:

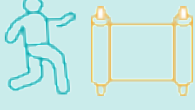
Sizce yapmaya niyetlenmiş olmadığımız veya bir parçası olduğumuzu fark etmediğimiz yanlış eylemlerden sorumlu tutulmamız gerekir mi?

Rabi Sacks *Vayikra* 4:2 açıklamalarında buna bir cevap önerir:

“Eylemin bizimle hiç alakası yokmuş gibi yolumuza devam edemeyiz... Günah *korbanı* bize, yaptığımız veya yapılmasına izin verdiğimiz bir yanlışın, biz ona niyetlenmiş olmasak bile, hâlâ kefarete gerektirdiğini söylemektedir. Bu her ne kadar az rağbet gören bir fikir olsa da, niyetlenmemiş olsak bile bizim kanalımla meydana gelmiş olaylar hakkında yalnızca niyetten değil, eylemden de bahseden bir ahlak sistemi, salt niyeti temel alan bir sistemden daha ikna edicidir ve insani durumu daha doğru bir şekilde yansıtır.”

- **Kartlar ve Sohbet** hakkında daha fazlası için <https://rabbisacks.org/cards-and-conversation> bağlantısını ziyaret edebilirsiniz.

Pratikte Peraşa

HAFTANIN MİTSVASI

Korban Getirmek

(Vayikra 1:2)

Peraşamızın merkezi mitsvası, korbanottur. Korban sözcüğünün kökü, “yaklaşmak” anlamına gelir. Dolayısıyla bir korban yalnızca ritüel gereği yapılan bir eylemden ibaret değil, Tanrı’nın çağrısına bir cevaptır. Bir insanın aktif bir şekilde Tanrı’ya yaklaşmasının, O’nun varlığını kabullenmesinin ve dünyanın boş ve sırf tesadüflerle yönlendiği fikrini reddetmesinin bir yoluydu. İster bir hayvan isterse de ırmık söz konusu olsun, bu varlıkların yaşamlarından bir parçayı getirmekle insan bir beyanda bulunmuş oluyordu: Seni duyuyorum ve cevap veriyorum.

PRATİK KONUŞALIM

Siz nasıl yaklaşacaksınız?

Günümüzde, bir Bet Amikdaş’ımız yokken, fiziksel korbanlar getiremiyoruz. Ancak korbanın temel fikri geçerliliğini sürdürmektedir. Tanrı’ya *tefila* (dua), Tora öğrenimi ve iyilik eylemleri yoluyla yaklaşabiliriz. İyi olanı yapmayı seçtiğimiz her seferinde bir korban getirmiş oluruz. Bu, gündelik eylemlerimizi rastgele olaylar değil, Tanrı’nın çağrısına cevap vermek için birer fırsat olarak görmekle ilgilidir. Bir kişiye tesadüf eseri yardım ediyor olmak yerine, bunu şefkatli olma çağrısına verilen bir cevap olarak görmeyi seçin. Bu tavır gündelik yaşamı kutsal bir ibadete dönüştürür.

*“Buradaki kilit öge, bir şeyden fedakârlık etmekten çok (zira korbanın genel anlamı bu şekilde algılanır), bir şeyi Tanrı’ya yaklaştırmaktır. **Leakriv**, içimizdeki hayvansal ögenin, bir zamanlar mizbeahın (sunağın) üzerinde yanan ve eğer Tanrı’ya yakınlığı gerçekten arıyorsak duanın kalbinde de hâlâ yanmaya devam eden Tanrısal ateş yoluyla dönüşüme uğramasını sağlamaktır” – Rabi Sacks*

Şunu Bir Dene

GENÇ ÖĞRENCİLER

Bu hafta çağrıya kulak verme egzersizleri yapın. Arkadaşlarınız ve ailenizle oyun oynarken onların neler söylediklerini dikkatle dinleyin. Yalnızca sözlerini değil, gerçekte ne demek istediklerini ve neler hissettiklerini de duymaya çalışın.

İLERİ DÜZEYLİ ÖĞRENCİLER

Hayatınızda rastgele veya anlamsız olduğu hissini veren bir alan belirleyin. Bu hafta, bunu bir çağrı olarak görmek için bilinçli bir gayret gösterin. Eğer okul ödeviniz size bir angarya gibi geliyorsa, onu, öğrenmek ve gelişmek için bir çağrı olarak görmeye çalışın. Eğer bir ilişki zorsa, onu sabır ve anlayış için bir çağrı olarak görün. Bakış açınızdaki bu değişikliğin deneyiminizi nasıl değiştirdiği üzerinde düşünün.

Katmanlı Öğrenim

Rabi Sacks'ın çeviri ve açıklamalarıyla Koren Sacks Humash'tan aktardığımız bakış açılarıyla, Tora'da adım adım ilerleyin. Her adım sizi biraz daha derine götürecektir ve tıpkı Rabi Sacks'ın öğrettiği gibi 'Sohbet olarak Tora'yı davet edecektir.

Suç ve Günah *Korbanları*

KATMAN 1: TORA'NIN METNİNE BAK - VAYIKRA 5:5

”וְהָיָה כִּי-יֵאָשֵׁם, לְאַחַת מֵאֲלֹהֵי הַתְּנֹדָה אִשָּׁר חָטָא עָלָיָהּ:”

KATMAN 2: RABİ SACKS'IN ÇEVİRİSİNİ OKU

“Bu yollardan biriyle işlediği suçu fark ettiğinde, işlediği günah hakkında itirafta bulunmalıdır.”

KATMAN 3: ANLAMI HAKKINDA DÜŞÜN

Kazara işlenmiş günahlar bile *teshuva* yapmamızı gerektirir. Bağışlanmak için Tanrı'ya günah *korbanları* getiremediğimiz günümüz dünyasında bu konuda neler yapabiliriz?

KATMAN 4: RABİ SACKS'IN AÇIKLAMASINI ÖĞREN

“Gündelik ve yıllık af dualarımızda Tanrı bize sorar: Şimdiye kadar hayatınla neler yaptın? Başkalarını da düşündün mü, yoksa sadece kendini mi umursadın? İnsanların acı çektiği bir yere şifa; veya ümitsizlik gördüğün bir yere umut getirdin mi? Belki kötü niyetli eylemlerden kaçındın; ama yeteri kadar dikkat etmediğin için günah işlediğin olmadı mı? Bir başarı timsali olmuş olabilirsin, ama etrafın için bir bereket kaynağı da oldun mu?”

“Bu soruları başkalarının da bulunduğu bir ortamda alenen sormak, hatalarınızı itiraf etmeye gönüllü olmak, Tanrı'nın başarısızlık olduğunu kabullendiğimiz her başarısızlığı affettiğini ve biz kendimizden ümit kestiğimiz zaman bile O'nun bize olan inancını kaybetmediğini bilmek, hayat için devrim niteliğinde bir deneyim olabilir. İşte, seküler bir çağda bile Tanrı'nın hâlâ yanı başımızda bulunduğunu, kendimizi O'na açmaya hazır olduğumuz her yerde O'nun da bize açık olduğunu keşfettiğimiz zamandır o.”

Kendi sorularınızı da ekleyin! Öğrendiklerinizi Tora'daki diğer örneklere ve kendi yaşamınıza da uygulayın...

Vayikra, Yahudiliğin itiraf yolu *tesuva* kültürünü tesis eder. Tanrı bize esaslı sorular sorar: Hayatınla neler yaptın? Başkalarını da umursadın mı, yoksa yalnızca kendini mi düşündün? Başarılı olmana rağmen başkaları için bir bereket kaynağı olmamış olabilir misin? Tanrı'nın kabullendiğimiz her başarısızlığı affettiğinin bilinciyle bu soruları, hatalarını itiraf etmeye gönüllü olan başkalarının da bulunduğu bir ortamda alenen sormak, yaşamı değiştirebilir. İşte, Tanrı'nın, kendimizi O'na açmaya hazır olduğumuz her yerde bize açık olmak üzere hâlâ yanı başımızda bulunduğunu keşfettiğimiz zaman budur.

1. Başarılı olmak ile başkaları için bir bereket kaynağı olmak arasındaki fark nedir? Kendi yaşamınızdan buna bir örnek verebilir misiniz?
2. Bu pasaj, hatalarımızı başkalarının bulunduğu bir ortamda itiraf etmenin hayatı değiştirebileceğini belirtmektedir. Sizce başarısızlığı aleni bir ortamda kabullenmek, onların üzerinde kendi başımıza düşünmekten neden daha güçlüdür?
3. Rabi Sacks, biz kendimizden ümidi kestiğimiz zaman bile Tanrı'nın bize inandığını öğretmektedir. Bu fikir, sizin *tesuva* ve af konusundaki düşünce şeklinizi nasıl değiştiriyor?

Koren Sacks Humash hakkında daha fazlası için <https://rabisacks.org/books/the-koren-sacks-humash> bağlantısını ziyaret edebilirsiniz.

The Rabbi Sacks Legacy, Rabi Lord Jonathan Sacks'in bir Tora öğretmeni, bir liderler lideri ve ahlaki bir ses olarak zaman üstü ve evrensel hikmetini devam ettirmektedir.

Rabi Sacks'ın birçok yazısını, yayınlarını ve konuşmalarını keşfetmek veya Legacy'nin çalışmalarını desteklemek için www.RabbiSacks.org, adresini ziyaret edin ve The Rabbi Sacks Legacy'yi sosyal medyada takip edin: @RabbiSacks

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle.